

Dr hab. n. o zdrowiu Ryszard Plinta prof. SUM

Katowice, 6.05.2021r.

Katedra Fizjoterapii

Wydział Nauk o Zdrowiu w Katowicach

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Katarzyny Moczek-Nawój

**„Aktywność fizyczna a wybrane aspekty budowy i postawy ciała oraz globalna samoocena
kobiet w szóstej i siódmej dekadzie życia”**

Promotor: dr prof. Krystyna Gawlik prof. PSW

Starzenie się człowieka jest naturalnym i nieodwracalnym procesem determinującym wiele zmian, związanych ze zdrowiem, stanem psychofizycznym, wyglądem, postawą ciała itd. Trendy demograficzne jednoznacznie wskazują, że społeczeństwa w Europie i wysoko rozwiniętych państwach starzeją się, a tym samym średnia długość życia wydłuża się. Poziom aktywności fizycznej wpływa korzystnie na organizm człowieka w każdym okresie życia. Jest jednak szczególnie ważny w odniesieniu do osób w wieku starszym, co jest odzwierciedleniem w ostatnich latach wzmożoną aktywnością naukową w tym temacie.

Biorąc pod uwagę powyższe, podjęty temat dobrze wpisuje się obecnie i w dalszej perspektywie, w potrzeby badań nad szukaniem rozwiązań dotyczących poprawy i utrzymania dobrostanu ludzi starszych.

Ocena formalna

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska liczy 102 strony wydruku komputerowego, w tym Aneks z dwoma załącznikami. Praca posiada typowy układ, zgodny z wymogami prac doktorskich o charakterze empirycznym. Zawiera następujące rozdziały: 1. Wprowadzenie, 2. Podstawy teoretyczne badań (czyli Wstęp), 3. Cel i pytania badawcze, 4. Materiał i metody badań, 5. Wyniki, 6. Dyskusja, 7. Podsumowanie i wnioski,

8. Piśmiennictwo. Dodatkowo załączono: spis treści, , wykaz tabel i rycin, streszczenie w języku polskim i angielskim oraz aneks. Nie umieszczono w pracy wykazu skrótów.

Ocena merytoryczna

We „Wstępie” Doktorantka opisuje zagadnienia związane z podjętą tematyką w oparciu o liczną literaturę. Między innymi opisuje zmiany zachodzące u kobiet w okresie starzenia, dotyczące budowy i postawy ciała. Ponadto opisuje zmiany inwolucyjne zachodzące w tkance łącznej skóry, układach: mięśniowo-szkieletowym, sercowo-naczyniowym oraz oddechowym. Rozdział kończy się treściami teoretycznymi dotyczącymi samooceny, postrzegania własnego ciała oraz wpływu aktywności fizycznej na psychikę człowieka. Treści zawarte w tym rozdziale świadczą o zapoznaniu się Doktorantki z aktualnym stanem wiedzy w temacie będącym przedmiotem badań.

W rozdziale „Cel i pytania badawcze” Autorka sformułowała również dwa założenia. Nasuwa się zatem pytanie, dlaczego nie nazwano tego rozdziału „Założenia i cel pracy”? Sformułowany cel jest tożsamy z tytułem pracy. Dodatkowo sformułowanych zostało pięć pytań badawczych.

Rozdział „Materiał i metody badań” rozpoczyna się charakterystyką badanych. Doktorantka podzieliła badane kobiety na dwie grupy w dwóch przedziałach wiekowych odpowiednio grupa I (60-69 lat) i II (70-79 lat). Grupa I liczyła 76 a druga tylko 28 badanych. W tym miejscu nasuwają się następujące pytania: w jakim okresie prowadzone były badania, dlaczego są tak małe liczebności grup, dlaczego jest tak duża różnica w liczebności pomiędzy I i II grupą i na czym, w tych badaniach polegał dobór losowy? Kryterium włączenia i wyłączenia zostały opisane bardzo ogólnie. Zdaniem recenzenta nie uzyskano (lub nie przedstawiono w charakterystyce badanych) informacji istotnych dla analizy wyników badań takich jak: aktywność zawodowa, aktywność fizyczna, sportowa w przeszłości. Dla wyników globalnej samooceny wpływ mogły mieć również: posiadanie małżonka (partnera), status ekonomiczny, warunki mieszkaniowe).

W badaniach ankietowych wykorzystano dwa kwestionariusze ankiet (IPAQ w wersji skróconej oraz skalę SES M. Rosenberga w polskiej adaptacji). Należy zadać pytanie: dlaczego Autorka badań wybrała do sprawdzenia poziomu aktywności fizycznej IPAQ, skoro

kilkakrotnie w pracy podważa zasadność jego użycia do tej populacji kobiet? Cyt.” Narzędzie to ma jednak swoje wady, badani mogą mieć problemy ze zrozumieniem pytań oraz odpowiednią interpretacją własnej aktywności fizycznej, a także określeniem jej częstotliwości i czasu trwania.”(Rozdz. Dyskusja, str 51). „ Według Ahmad (2018) kwestionariusz IPAQ nie jest dobrym wskaźnikiem oceny aktywności fizycznej dla osób starszych”. „...Sugeruje się zachowanie ostrożności w badaniach przeprowadzanych przy użyciu kwestionariusza IPAQ wśród osób dorosłych po 65 roku życia (Heesch i wsp. 2010) oraz „Wykorzystanie go zgodnie z przeznaczeniem, czyli na dużych grupach populacyjnych, a nie na małych grupach badanych...”(str. 52). „Kobiety zostały zapoznane z kwestionariuszem przez autorkę, która również służyła pomocą w trakcie jego wypełniania, w razie niezrozumienia pytania.” Pytanie: w ilu przypadkach udzielano pomocy przy wypełnianiu kwestionariusza i na czym konkretnie ona polegała? Autorka jest świadoma, że zastosowane narzędzie do oceny poziomu aktywności fizycznej nie do końca oddaje rzeczywistość o czym wspomniała również w podsumowaniu.

Zastosowane metody do oceny budowy i składu ciała oraz postawy ciała nie budzą zastrzeżeń. Należy jednak zwrócić uwagę, że przyjęte wartości referencyjne za Dobosiewicz dotyczą dzieci i młodzieży.

Wyniki zostały opracowane za pomocą dobrze dobranych testów statystycznych i w sposób czytelny przedstawione na 10 rycinach i w 9 tabelach. Wyniki zostały również opisane czytelnie z odsyłaczami, co znacznie ułatwia czytelnikowi odnajdywanie opisywanych kwestii. W przypadku uwzględnienia kryteriów (za Dobosiewicz), zdaniem recenzenta nie było potrzeby w wynikach (ryc. 10) szczegółowego podziału na rodzaj wady postawy ciała w płaszczyźnie strzałkowej. Można było wskazać na wartości normatywne i spoza tego zakresu. U osób w badanych grupach plecy wklęsłe, czy płaskie mogą być w większości wynikiem wad zdiagnozowanych w okresie adolescencji, czego nie uwzględniono w charakterystyce badanych.

Rozdział „Dyskusja” napisany jest poprawnie, chociaż zdaniem recenzenta Doktorantka niepotrzebnie zbyt często przytacza swoje szczegółowe wyniki z poprzedniego rozdziału. W rozdziale tym wykazuje się dobrą znajomością literatury z badanej tematyki, co ważne krytycznie odnosi się do niektórych wyników własnych.

W podsumowaniu na szczególną uwagę zasługuje świadomość Autorki o słabych stronach pracy, zwracając uwagę na konieczność rozszerzenia badań o młodsze i starsze grupy wiekowe oraz na większe liczebności.

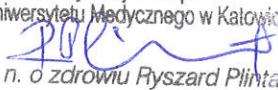
Sformułowano 6 wniosków, Pierwsze pięć jest odpowiedzią na postawione pytania badawcze. Autorka niepotrzebnie, po raz kolejny, podaje wyniki w procentach oraz używa sformułowań znanych z opisu wyników takich jak: „Wiek nie różnicował istotnie..” „Nie wykazano zróżnicowania istotnego statystycznie..” „Zróżnicowanie pomiędzy grupami wieku nie było istotne statystycznie.” Wartościowym podsumowaniem jest również sformułowanie wniosku aplikacyjnego (szóstego) z jednym zastrzeżeniem, pominięciem zmian żywieniowych, ponieważ Doktorantka takich nie badała.

Spis piśmiennictwa obejmuje 312 pozycji. W znacznej liczbie są to publikacje z ostatnich 10 lat, poza nielicznymi starszymi wydaniem. Na uwagę zasługuje również fakt wykorzystania większości pozycji anglojęzycznych. Zdaniem recenzenta można było ograniczyć ilość pozycji literaturowych, co nie umniejszałoby wartości pracy.

Praca została napisana językiem poprawnym, nieliczne drobne błędy literowe i interpunkcyjne nie wpływają na wartość merytoryczną opracowania.

Podsumowanie

Wobec powyższego stwierdzam, że dysertacja pt.: „Aktywność fizyczna a wybrane aspekty budowy i postawy ciała oraz globalna samoocena kobiet w szóstej i siódmej dekadzie życia” spełnia kryteria stawiane rozprawom na stopień doktora nauk o kulturze fizycznej określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki wraz z późniejszymi zmianami. Zatem zwracam się do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach o dopuszczenie Pani magister Katarzyny Moczek-Nawój do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Katedry Fizjoterapii
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

dr hab. n. o. zdrowiu Ryszard Plinta
prof. nadzw. SUM